

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Kerk en Socialisme".¹⁾

I.

De brochure, welke Dr H. de Vos, predikant te Sneek, over het vraagstuk van Kerk en Socialisme schreef, is van een geheel ander gehalte dan die van zijn geestverwant Dr Horreüs de Haas getiteld: „Socialisme en Levensbeschouwing“, welke wij eenige weken geleden in dit blad bespraken.

De schrijver hoedt zich voor simplistische en lichtvaardige conclusies; hij is diep van den ernst van het door hem behandelde probleem overtuigd, en begeert van harte hereniging. De wijze, waarop hij over de leer der Kerk spreekt, doet veel sympathieker aan dan de houding van den Zwolschen predikant, die immers voor de „gangbare godsdienstigheid“ weinig goede woorden over heeft, en op grove wijze de historie der kerk scheitst.²⁾

Dr de Vos behandelt eerst het „uiteengaan“ van Kerk en socialisme, daarna het wezen en de taak der Kerk, vervolgens den zin van het socialisme en tenslotte de ontmoeting tusschen beide „geestelijke machten“. De inhoud van elk dezer hoofdstukken is overdenking waard.

De Kerk verlangt naar den terugkeer der massa, welke haar den rug toewendde; zij zoekt, door de liefde van Christus gedrongen, het verloren. Zij wenscht aan die massa de blijde boodschap van het Evangelie te brengen, onder haar van zonde en genade te getuigen en haar te wijzen op de verlossing van het Kruis. Bij de vervulling van die taak stuit zij op talrijke, schier onoverkomelijke hindernissen. Niet alleen overtuigde marxisten, maar ook meer „idealistisch“ georiënteerde socialisten, zoals Dr Horreüs de Haas, verkondigen nog steeds aan hun volgelingen, dat tusschen Kerk en leven een groote kloof gaapt, dat de belijdenis der Kerk verwerpelijk is, en de arbeiders wel nooit meer haar „verouderde dogmata“ kunnen aanvaarden. Mede daarom luisteren haar leden met belangstelling naar een woord als dat van Dr de Vos. Wordt hier een weg gewezen?

De Sneeker predikant stelt eerst het feit der scheiding vast. Hoe men het ook meent te moeten beoordeelen, zegt hij, men heeft te aanvaarden, dat in ons land tenminste, de kerk en het socialisme aan elkaar voorbij gegaan zijn en nog gaan. De socialistische partijen en hun leiders blijken weinig of geen waarde te hechten aan de kerk; de kerken en hun leiders hebben de socialistische beweging noch bij haar ontstaan noch bij haar voortgaan met veel vreugde begroet.

Hoe oordeelde Prof. Adolf Keller ook weer? „De arbeidersbeweging van de laatste tientallen jaren, tenminste op het continent, lijkt één groote afval ener machtige volksgroep van de wereldbeschouwing, levensopvatting en verkondiging, welke de Kerk voorstaat“. Inderdaad: over het feit der scheiding bestaat geen twijfel.

Betekent dat nu, vraagt Dr de Vos, dat de beide „partijen“ elkaar slechts negeren, of staan zij na de breuk niet veeleer vijandig tegenover elkaar? Officieel, antwoordt hij, is er nooit een „oorlogsverklaring“ geweest. De Synode van de Gereformeerde Kerken heeft, aldus het betoog, wel verklaard, (in 1920), dat voor een lid dezer Kerken geen plaats is in een organisatie, die zich op den grondslag van den klassenstrijd stelt, maar „het socialisme als zodanig wordt niet veroordeeld“. De Roomsche-Katholieke Kerk toont in de pauselijke encyclieken hevig tegen het socialisme, maar de „eenige kerkelijke consequentie, welke zij daaraan verbindt, is, dat zij de socialistische Katholieken uitnodigt terug te keeren“. En „de socialistische partijen“, met uitzondering van het communisme, „hebben steeds den godsdienst en dus het behooren tot een kerk, als een persoonlijke aangelegenheid beschouwd, waar de partij niets mee te maken had“.

Dr de Vos voelt echter wel, dat dit antwoord geen bevrediging kan schenken. (De Synode van Leeuwarden heeft natuurlijk wel het socialisme veroordeeld, immers zij verwierp, terecht, den grondslag dezer leer: den klassenstrijd.) De Kerk, zegt hij, kan niet dulden, dat men het lidmaatschap tot een persoonlijke aangelegenheid verklaart, die er verder niet toe doet. Voor haar geldt: wie niet voor mij is, die is tegen mij. En ook het socialisme heeft „een universalistische strekking“. Een macht, die zich afzijdig houdt en

1) „Tijd en Taakserie“, onder redactie van Dr W. Banning. (Uitgave: N.V. „De Arbeiderspers“.)

2) Prof. Dr K. Dijk, die in het Januari-nummer van „Horizon“ het door Dr Horreüs de Haas aangehaalde boek van Stefan Zweig „Castello gegen Calvin oder Ein Gewissen gegen die Gewalt“ bespreekt, herinnert er aan, dat Zweig Calvin met Robespierre vergelijkt, en uit de beruchte kritiek van den roomschen Bolser het woord overneemt, dat de terreur van Calvin nog vreeselijker geweest is dan alle bloedige orgieën der Franse revolutie. Zulk een auteur acht Dr de Haas geschikt om een oordeel over Calvin te vormen. Hier is alle ernst zoek.

nam in beteekenis toe, en bloedde de Christelijke patroons-„stands“-vereniging Boaz dood. Een lijdensweg van ruim 25 jaren.

Tot in 1918 door een krachtige figuur in onzen Christelijken kring, door Dr H. Colijn, de koe bij de horens werd gevat. Wat reeds in de tweede jaarvergadering van Boaz in 1893 als noodzakelijkheid was gebleken, volbracht Colijn in 1918 door de splitsing van Boaz in een Werkgevers-, een Middenstands- en een Boeren- en Tuindersorganisatie. Ook nu nog stond aan allen niet helder voor den geest, of deze drie organisaties „stands“-organisaties of wel Centrales, mede opgebouwd uit vakorganisaties zouden kunnen zijn, maar de splitsing op zichzelf bood in ieder geval meer mogelijkheid om tot beteren opbouw te komen, en als vanzelf kwam nu het vraagstuk der Christelijke patroons-vakorganisatie weer aan de orde. Ook echter het tweede Christelijk Sociaal Congres, in 1919 gehouden, gaf geen duidelijke richting ten deze aan.

Meer teekening in de begrippen ontstond, toen in datzelfde jaar door de drie Christelijke patroonsorganisaties, de Werkgevers, Middenstanders, en Boeren, een ééndaagsche conferentie werd gehouden over het vraagstuk der afzonderlijke Christelijke patroonsvakorganisatie, waarin Mr P. S. Gerbrandy en Prof. J. R. Slotemaker de Bruine het pro en contra behandelden. Mr Gerbrandy vooral toonde helder en klaar aan de beteekenis van de Christelijke patroonsvakorganisatie in het raam van de ontwikkeling der maatschappij. Prof. Slotemaker de Bruine aanvaardde deze uitsluitend in noodgevallen. Vanaf dat moment is echter in Nederland de stichting van Christelijke patroonsvakorganisaties meer doelbewust aangevat.

Toch ging het pad nog niet op rozen.

Toen in 1920 ook door de Christelijke Werkgeversorganisatie besloten werd om de Christelijke patroonsvakorganisatie ter hand te nemen, werkte weer verwarrend, dat dit gezamenlijk zou gebeuren door groot-werkgevers en middenstanders, verenigd in één gezamenlijke vakcentrale. Het karakter van „Centrale“ organisatie kende men, ieder voor zich, blijkbaar aan de eigen organisatie nog niet toe, en vooral de praktische beteekenis van de splitsing in drie Centrale organisaties besefte men blijkbaar nog niet ten volle, hoewel de organisatie in neutralen en R.-Kath. kring toen reeds voldoende richtlijnen bood. Gedurende eenigen tijd heeft zelfs een Christelijke patroonsvakcentrale bestaan, die weer werd opgeheven.³⁾ De vaste lijn ontbrak nog. In middenstanders- meer dan in groot-werkgeverskringen ging men echter door met het stichten van vakorganisaties. Enkele vakorganisaties als schilders, bakkers, schoenmakers, manufacturiers, schippers, bouwvakpatroons, melkslijters, waren of werden gesticht.

De Christelijke Boeren- en Tuindersbond vooral voerde een onafgebroken strijd tegen de „neutrale“ vakorganisatie op agrarisch gebied en voerde het pleit voor organisatie onder eigen banier.

Bij de groot-werkgevers probeerde men o.a. in de metaalindustrie en in de bouwvakken om tot eigen vakorganisatie te komen, doch dat mislukte, en daarna studeerde men maar steeds op het vraagstuk door. Een aparte commissie bracht daar zelfs in 1929 nog rapport over uit, welk rapport, achteraf gezien, helaas de verwarring nog vergrootte, en schade heeft gedaan aan de ontwikkeling der Christelijke patroonsvakorganisatie. Het rapport is gelukkig nimmer aanvaard. Eerst in 1936 heeft de Christelijke Werkgeversorganisatie, omgevormd in een Verbond van Prof. Chr. Werkgevers in Nederland, een meer positief geluid doen hooren, en is besloten om, waar mogelijk, de op-richting van eigen principiële vakorganisatie van patroons met kracht ter hand te nemen. Sedert dien zijn een drietal nog kleine Christelijke vakorganisaties van groot-werkgevers in het Verbond opgenomen.

De Christelijke Middenstandsbond heeft er ook enkele. De grootste en meest beteekenende Christelijke patroonsvakorganisaties zijn echter nog niet bij een Centrale aangesloten.⁴⁾ De beteekenis hiervan schijnt aan alle leden dezer organisaties nog niet duidelijk, en de geringe financiële offers, die dit eischt, nog niet waard, misschien ook zijn deze broeders, die zeker tot de pioniers en de meest principiële strijders behooren, afgeschrikt door de misvattingen en den verwarrenden gang van zaken in het verleden.

Toch zijn wij niet zonder hope. Het vordert, zij het ook langzaam aan. Als men, leering trekkende uit de misvattingen in het verleden, de principiële beteekenis van Centrale zoowel als van vakorganisatie onder eigen banier maar leert inzien.

Want vooral de principiële beteekenis zal het zijn, die onze Christelijke patroons moet roepen tot de Wet en tot de Getuigenis.

A. BORST Pzn.

4) Door deze Vakcentrale is 15 Oct. 1931 een conferentie gehouden, waarin door Prof. P. S. Gerbrandy en H. Amelink nog eens met klem de principiële beteekenis van Chr. patroonsvakorganisatie is bepleit. Deze conferentie is zeer nuttig geweest.

5) Zeer onlangs sloot de Christelijke Bond van Bakkerspatroons in Nederland zich bij de Centrale organisatie, de Christelijke Middenstandsbond, aan.

Had men, menscheelikerwijs gesproken, reeds in het laatst der negentiger jaren of in het begin dezer eeuw in onzen Christelijken kring besefte de plaats en vooral de beteekenis van de Christelijke patroonsvakorganisatie en die der Centrale organisaties in het raam van de toen reeds warm bepleite organisatie der maatschappij, wij zouden er zeer waarschijnlijk thans met de Christelijke patroonsorganisatie beter voor staan.

Toen in de zeventiger jaren Patrimonium was gesticht, was zelfs aanvankelijk de gedachte, dat in deze organisatie Christelijke patroons zoowel als Christelijke arbeiders, boeren zoowel als middenstanders zouden kunnen worden samengebracht. De praktijk bewees echter vrij spoedig, dat een dergelijke organisatie, hoe voortreffelijk ook op zichzelf, juist door haar algemeenheid de beteekenis miste voor de bijzondere bouw en inrichting van de maatschappelijke organisatie.

Datzelfde miste ook Boaz, die in 1892 opgerichte Christelijke patroonsorganisatie. Na het eerste Chr. sociale congres in 1891, en als praktisch resultaat daarvan opgericht, bleek ook al weer vrij spoedig, dat Boaz niet bracht, wat daarvan was gehoopt. Dat Boaz zou kunnen zijn of worden een Centrale, mede gevormd door Christelijke patroonsvakorganisaties, stond niemand, of slechts zeer enkelen, voor den geest.⁵⁾ Zelfs Dr A. Kuyper niet.

Ongetwijfeld is het Kuyper geweest, die in het laatst der vorige eeuw meer dan anderen heeft gepleit voor organisatie der maatschappij, en die met genialen greep de groote lijnen heeft geteekend om tot deze organisatie te komen. Maar in de praktische uitvoering heeft, achteraf gezien, ook Kuyper de richtlijnen niet doorgetrokken. Wellicht zag ook hij de mogelijkheid niet om toen reeds tot Christelijke vakorganisatie van patroons te komen, en koos hij een zijweg, die uiteindelijk tot den hoofdweg moest leiden. De Christelijke vakorganisatie van arbeiders vroeg aller aandacht en zorg. Talrijke politieke vraagstukken wachtten op behandeling. Het getal Christelijke patroons was niet groot. De meesten behoorden tot den kleinen middenstand en de boeren. Slechts enkele grooten werden onder hen gevonden. Daarom bepleitte Kuyper sterk het lidmaatschap van Boaz. In Boaz zou zich een „stands“-organisatie kunnen ontwikkelen, waarin men de beginselen besprak, welke beginselen in de middenstandsbeweging als aanvulling en correctief uitnemende diensten konden bewijzen. De ontwikkeling der Christelijke patroonsorganisatie was zeker meer bevorderd, wanneer toen reeds de begrippen omtrent Centrale en vakorganisatie meer vasten vorm hadden gehad.

Onze Christelijke patroons voelden er blijkbaar niets voor om in de Christelijke „stands“organisatie Boaz zoo nu en dan eens bijeen te komen ter behandeling van een of ander principieel onderwerp. Zij hadden aan die organisatie niets, zoo beweerden velen. Financiële hadden ze er ook niet veel voor over. In hun z.g. neutrale patroonsvakorganisatie kwamen de dingen van den dag aan de orde, van belang voor hun onderneming, vooral toen de vakorganisaties van arbeiders van allerlei richting werden opgericht en beteekenis verkregen.

In plaats van in samenwerking met de toen kleine, doch reeds beteekenisvolle vakorganisaties van onze Christelijke arbeiders bedrijfsgewijze te arbeiden aan de verbreiding van het beginsel der Christelijke solidariteit, bleven in talrijke bedrijfs-takken patroons Christelijk en niet-Christelijk jarenlang bij elkander in één vakorganisatie, die men „neutraal“ noemde, menigmaal helaas met het enkele doel om zoo tegenover de arbeidersorganisaties, onverschillig van welke richting, één lijn te trekken en sterk te staan.⁶⁾ Klassenstrijd in optima forma.

Zoo groeide de neutrale patroonsorganisatie en

spoor werden gebracht. Ook aan de behandeling der schijnbaar „technisch-economische“ vraagstukken, meestal nauw verwant met ethische of sociale vraagstukken, dient een concrete geloofsbetrouwde ten grondslag te liggen, welke beter en zuiverder tot uitdrukking komt in het organisch verband der eigen Christelijke organisatie.

2) Wellicht heeft onze helaas vroeg ontslapen A. Wiersinga, energiek organisator als hij was, voor zijn geestesoog in groote lijnen de juiste organisatie-ontwikkeling gezien. Op het eerste Chr. Soc. Congres in 1891 betoogde hij inzake de arbeidersorganisaties: (Proces-Verbaal Chr. Soc. Congres 1891, blz. 234) „Deze corporatiën (bedoeld werden de arbeidersverenigingen, A. B.) dienen in de groote steden zooveel mogelijk naar de vakken (wij cursiveeren) te worden gesplitst... Tot sterking van dit organisch verband zouden al deze corporatiën niet op zichzelf behoeven te staan, maar in een landelijke vereniging zich moeten openbaren als geheel.“ (Niet zoo concreet nog, maar toch in groote lijnen het C.N.V.) (A. B.)

Blz. 235: „Niet minder echter dan de plaatselijke corporatiën van Christelijke arbeiders (hier licht ge een ontwerp voor Chr. Besturenbonden, A. B.) zijn Christelijke patroonsverenigingen gewenscht. Patroonsverenigingen met eene organisatie als die der arbeidersverenigingen.“ (Wij cursiveeren, want vooral op dit laatste komt het aan, A. B.)

En verder op blz. 235 onderaan: „De arbeiderscorporatie en de patroonsvereniging, ieder zelfstandig en vrij georganiseerd, doch niet los naast elkander staande, veel minder nog zich vijandig tegenover elkander stellende, maar met elkaar in contact gezet — dat zij het doet.“

3) In de jaren na 1900 heeft Boaz nog een poging gewaagd om te komen tot de vorming van eigen bedrijfsgroepen. Een vorm van Christelijke vakorganisatie van patroons dus. Deze bedrijfsgroepvorming heeft jammerlijk schipbreuk geleden. Onze Christelijke patroons waren er niet warm voor te krijgen. Ook hier weer bleek, welk een machtige aantrekkingskracht de „neutrale“ organisaties vormden, en het gemis aan besef van de principiële beteekenis der Christelijke organisatie.

ms te mach-
dert hij jaren-
dert hem bij-
eftijd, antee-
den weg.
Kuyper de
me vrienden
tuimigen man-
ngen, die gij
nemen.

ging en voor-
arschuwingen
Vallen ande-
tusschen hen
an, dan kiest
„zoetsappige
der aan ver-
gen heel zijn
niet met zijn
n, gedwongen
van meening
nen, dan for-
p hun onder-
lt.“

altijd leed“.
eel de brief-
en voorgoed,
het tegendeel,
n zin Groens
r met Groens

SMITSKAMP.

CHAP
JK

trales en Vak-
t kerkelijk.
ons vaderland.

ekenis.

patroonsorga-
altijd de be-
hen, het ver-
band met de
de patroons-
uidelijk voor
le gedaan aan
in organisaties
kt. Het orga-
bouw van de
schen beiden
len.

je toch moet,
e opgebouwd
patroons, en
noeten in de
toporganisatie

verleden niet
d ingericht als
isatie, waarbij
behoorde, zich
van patroons
vakorganisatie
er „technisch“
teffing van het
die een meer
onen, arbeids-

en de sociale
scheiden zijn,
lang geleerd,
blijkbaar niet
ten deze op de

ingen was een
r de „stands“-
„sociale“ vak-
n het Christe-
e „technische“
k en wensche-

h gaarne, ook
te organisaties
patroons tot
en principiële

onderen. De prin-
ciple patroonsvak-
besefte. (Zie: „H.
tie“, blz. 99-107).
gedokterd. (Zie:
olle wapenrusting.
sek, dat aan z.g.
andere PRINCI-
e patroons waren
aties ingeburgerd.
tend zout“ daarin
en, dat meermalen
onze Christelijke
it ging er echter
v met de Christe-
Hun opbouwende
niet steeds zuiver
ers op een dwaal-

niet medewerkt, oefent (naar zijn oordeel) een tegenwerkenden invloed uit. Maar er is meer:

„De meeste socialistische keurden zich fel tegen de Kerk... Zoo is het in veel opzichten nog... Zeker! De socialistische literatuur is vol van hevige verwijten, in ruwe woorden dikwijls tot uitdrukking gebracht, jegens het kerkelijk instituut. De oordeelen der arbeiders verraden maar al te vaak diepen afkeer; de suggesties der leiders misten hun uitwerking niet. En wanneer de Kerk, naar het woord van Dr de Vos, het socialisme als „een duivelse uitvinding“ brandmerkte (we nemen het op zijn gezag nu maar aan) of wanneer „voor vele kerkelijke menschen het woord socialist weinig minder dan een scheldwoord klonk“, dan was de hoofdoorzaak, althans één der hoofdoorzaken van deze agressieve houding, het mateloos vijandige optreden der eerste socialistische leiders. Het is waar: vaak werd te weinig naar het motief van deze vijandige beweging gezocht, vaak wezen leden der Kerk rechtvaardige eischen tot lotsverbetering met zoogenaamde vrome woorden af. Maar het socialisme heeft een vriendelijker beoordeeling, vooral in de eerste tientallen jaren van zijn historie, onmogelijk gemaakt. De wapenen, waarmede het de Kerk aanviel, noopten deze tot een krachtig verweer. Zijn revolutionaire principes en acties veroordeelden, scherper dan menige critiek van buitenaf, het sociale systeem, hetwelk op die beginselen rustte.

Terecht zegt Dr de Vos, dat de verhouding van Kerk en socialisme niet met een enkel woord weer te geven is. Deze opmerking mag ook menige partijgenoot van hem zich ter harte nemen. Want onberekenbare geestelijke schade is en wordt nog in eigen huis toegebracht, door de caricaturale voorstellingen van het kerkelijk instituut en zijn leer, door de grove beledigingen van zijn belijdenis en de liefdelooze miskenning van zijn optreden. Is het wel waar, dat de Kerk, zooals Dr de Vos meent, onbewogen bleef bij de maatschappelijke ellende, die volgens hem „de socialist tot het vurigste verzet dreef“? Zag zij „de ellende werkelijk niet“, of „als zij haar zag“, beschouwde zij haar dan inderdaad niet als onrecht, maar als „rampen, welker gevolgen nu eenmaal niet te vermijden zijn“?

Hier geldt in het bijzonder het oordeel, dat de geschiedenis der Kerk niet „met een enkel woord weer te geven is“. Zeker: er zijn vele groote fouten gemaakt. De kerk in haar geheel, zoo goed als de Christenheid, schrijft de heer J. Hofman³⁾, „de voorzitter van den Ned. Chr. Graf. Bond“ keerde zich niet tegen de maatschappelijke, geestelijke en zedelijke ellende, waarin de arbeiders verkeerden. Er werd lang niet altijd „gevraagd of deze toestand in overeenstemming met het Evangelie was of er mee vloekte“. En „de schreeuw om een menschwaardig bestaan“ werd maar al te dikwijls verkeerd uitgelegd. „Hij werd vertolkt als een niet te vervullen begeerte naar welvaart en rijkdom... en het „begeeren van verheffing“ werd gelijk gesteld met het loslaten van vertrouwen op God“.⁴⁾

Maar daartegenover staat, dat niets nagelaten werd om de kerk zoo zwart mogelijk af te beelden. De historie der Kerk bevat ook menige schoone bladzijde, ook dat gedeelte, hetwelk op haar activiteit op sociaal terrein betrekking heeft. Er is door vele harer dienaren en leden in stilte vaak hard gewerkt om de ellende te verzachten. Een kerk, die haar belijdenis ontrouw werd, was ook op sociaal gebied nalatig; de reformatie heeft echter een ommekeer gebracht. Maar juist voor de sociale actie der belijders van Christus heeft het socialisme geen goed woord over gehad, en nog wachten we op zijn warme erkenning van het zegenrijke werk der Christelijk-sociale organisaties. Waar „de Kerk“ actief werd, groeide dikwijls de vijandschap. Het socialisme, zegt Hofman terecht, voelde den godsdienst zelf als een belemmering voor het volkomen vrij maken van de mensheid, van de arbeidersklasse in het bijzonder. Het was niet een reactie op de „vijandigheid der Kerk“, die tot zijn antifetische houding leidde, het was het leerstuk, dat God en geloof en de Kerk moesten verdwijnen, wilde de graad van volmaaktheid, die men zich voorstelde te bereiken, verkregen worden. Twee dingen gingen hier nauw samen: de wil tot opstand tegen de maatschappelijke orde en de wil tot ontkomen aan de hand Gods, die de wereld bestuurt. Het zou niet goed zijn om dit te ontkennen of te verbloemen.⁵⁾

Dr de Vos deelt principieel dit oordeel; hij legt van de hooghartige houding der socialistische duidelijke getuigenis af. Want de Sneeker predikant meent, dat ook wanneer de Kerk niet tekort geschoten was, zij toch de arbeiders wel niet had kunnen behouden of winnen. „Het was, schrijft hij, de geheele geest der Kerk, die hen afstootte, van welken geest de onbewogenheid ten opzichte van den socialen nood slechts een uiting was. Men kan dezen geest kenmerken als burgerlijk, beter misschien als kleinburgerlijk, al hebben deze

woorden steeds hun bezwaren... Bedoeld is hier een gebrek aan frischeheid, durf en ruimheid en daartegenover een overmaat van bekrompenheid, angstigheid, zelfgenoegzaamheid en brave, goedmoedige onbeduidendheid, die echter kan uitschieten tot venijnige boosaardigheid, wanneer men het bestaan raakt in een dergelijke sfeer kan een rechtgeaard socialist niet leven“.⁶⁾

Het levensgevoel der arbeiders, schrijft Gertrude Hermes⁶⁾, verzet zich tegen „de autoritaire houding der orthodoxie, tegen haar bekrompenheid en haar negatieve houding ten aanzien van vele eindige waarden“.

Dat is ongeveer hetzelfde oordeel. Dr de Vos drukt zich alleen wat krachtiger uit.

Maar hier past een woord van protest. Het is zoo gemakkelijk om over de „burgerlijkheid“ der Kerk te spreken. Al de woorden, welke de Sneeker predikant gebruikt om de Kerk te karakteriseren, worden, zooals hij zelf toegeeft, gemakkelijk tot „dooddoeners“. Zij zijn het hier. En wie zoo hooghartig over die sfeer spreekt, waarin een „rechtgeaard socialist niet leven kan“, deed beter om het verwijt van „burgerlijkheid“, „gebrek aan ruimheid“ en al dat fraais, eerst tot zijn eigen geestelijke omgeving te richten.

Want het is van die geestesgesteldheid een typische uiting. Aan al zulke „dooddoeners“ hebben wij niets. Wanneer de Kerk voor haar belijdenis opkomt, noemt de „verlichte mensch“ dat bekrompenheid, gebrek aan frischeheid, letterknechterij, verstarring enz. Denk aan Horreüs de Haas, denk aan Rosenberg. Maar met dit optreden bewijst zij inderdaad, dat zij leeft.

Het oordeel van Dr de Vos geeft de situatie duidelijk weer. Niet het feit, dat de Kerk nalatig was, is de hoofdoorzaak der „negatieve houding“ geweest. Die oorzaak ligt dieper. We herinneren aan de formulering van Hofman.

Want wie waarlijk de fouten der Kerk smarten, roepen om reformatie, om herstel. Bij de socialist is echter van zulk een begeerte weinig te bespeuren. Zij deden geen poging tot hervorming, maar keerden de Kerk vol haat den rug toe. Dat feit bewijst, dat zij principieel de banden met de Kerk doorgesneden hadden.

We hopen ons ook in volgende artikelen met het boekje van Dr de Vos bezig te houden. We zullen dan zien, dat deze socialistische predikant zijn geestverwanten niet spaart, ook aan hen hun „burgerlijkheid“ voorhoudt. Maar mede daarom was het beter geweest, dat hij de gewraakte uitdrukking in den gegeven vorm, in de pen gehouden had.

A.

B. t. B.

5) Wij spatieeren.

6) „Die geistige Gestalt der marxistischen Arbeiter“, p. 189.

BRIEF UIT AMERIKA

Barth te Princeton.

Onlangs verscheen het „Princeton Seminary Bulletin“ voor November 1937. Uit dit „bulletin“ blijkt dat er in het laatste jaar onderscheiden nieuwe professoren te Princeton benoemd zijn.

Nu weten de lezers van „De Reformatie“ dat Princeton voorheen een bolwerk was van de gereformeerde theologie. Na 1929 is men te Princeton echter van koers veranderd. En waar de leiders te Princeton nu heen willen, wordt hoe langer hoe duidelijker. Nadat de nieuwe president, Dr Mackay, de leiding in handen heeft gekregen, wint het Barthianisme steeds meer veld.

President Mackay meent dat hij, door Princeton Barthiaansch te maken, het historisch Christendom een grooten dienst bewijst. Op dit punt zal ik zijn eigen woorden uit het bovengenoemde „bulletin“ weergeven: „Still more significant is the fact that the theological tradition most relevant to the deepest needs of our time is the theology that is ordinarily designated „Calvinistic“ or „Reformed“. In these days of the totalitarian state with its claim to absolute sovereignty the doctrine of the sovereignty of God has a pungent, contemporary flavor. It is the theology of Karl Barth that put iron into the resistance of the Confessional church in Germany. It is Reformed theologians like Barth and Brunner who have smashed the presuppositions of the theology of modernism and rekindled faith in the Scripture and historic Christianity“.

Princeton zal dus, volgens Dr Mackay, van nieuws den strijd aanbinden tegen het modernisme. Om dit doeltreffend te kunnen doen moet Barth aan het roer. Barth, die het Woord Gods als onfeilbaar verwierpt, zal de menschen terugroepen tot geloof in de Schrift. Barth, die de heilsgeschiedenis vernietigt, zal de geloovigen van alle kerken tezamen roepen tot de verdediging van het historisch Christendom.

Een van de professoren, onlangs te Princeton

Bekeering.

*Bidst voor mij — het Kruis van Christus
schenk de vleugels van mijn tijd,
pint ze vast in de eeuwigheid.
Immer zocht mijn ziel een waan
die dit veeg bestemd bestaan
hels verleidt.*

*Bidst voor mij — want ik ben schuldig:
smettend van 't vuilste wee
kan ik aan gerechte reë
luchten slechts met smart vervullen,
niets dan lam geslagen brullen
om den vree.*

*Bidst voor mij — de tranen leken
bitter heet langs mijn gelaat;
'k schrei naar buiten al den haat
die mijn ziel heeft stuk gereten
tot ze brak — in zalig weten
dat God slaat.*

*Bidst voor mij — het Kruis van Christus
weeft zijn draden in den nacht
van de wereld, en geen klacht
beeft er op 't ontroerd stramien
dat verkoornen eeuwig zien,
ongewacht.....*

*Bidst voor mij — gij allen samen
die in 't middernachtelijkst uur
zijt ontstreden 't helsche vuur
dat u zengend vrat in de ad'ren —
en nu duft tot God te nad'ren
als uw Muur.*

*Bidst voor mij —
ik schrei
u ten gelei.....*

JAN DE MARÉ.

benoemd, is Dr E. G. Homrighausen. Hij heeft in 1936 een boek gepubliceerd waarvan ik iets wil meedeelen.

In zijn boek „Christianity in America“ vertelt hij ons meestal wat hij niet gelooft. Hij moet niets van het modernisme hebben. Maar evenmin houdt hij van de Fundamentalisten. Is hij dan misschien een gereformeerd theoloog die het op het „biblicisme“ van de Fundamentalisten tegen heeft?

Oordeel zelf:

„I am not a Fundamentalist. I realize that there are abiding truths in that camp. But we have outgrown it. We cannot accept its literalism, its alliance with antiquated science. It is too static. It seeks to define too much, forgetting that all human definitions are only relative and tentative. It makes God too fixed a Being. It inclines to arrogance and pride. It also tends to dry scholasticism. It is the ghost of the past trying to live in another day“ (p. 13).

Later voegt hij hieraan toe: „The message of the gospel does not teach men something they do not know in the realm of agriculture, physics, or history“ (p. 77).

Hieruit is wel duidelijk dat Homrighausen niet slechts de onfeilbaarheid der Schrift verwierpt. Hij meent dat we ons als geloovigen ook gerust van het Genesis-verhaal aangaande Schepping en val des menschen mogen afmaken. Immers de bijbel biedt ons geen beschouwing over den oorsprong der wereld. (p. 55).

Nu zijn er hier Gereformeerden die over dit alles niet zoo heel erg bezorgd zijn. Een van die is Dr S. Craig, redacteur van „Christianity Today“. Men weet dat Dr Craig eerst met Dr Machen en de zijnen meeging, maar later zich van de Westminsterbeweging terugtrok. Hij meent nu, dat men zich over Princeton niet al te ongerust moet maken. Immers de Barthianen komen meest van het moderne kamp. Het is toch te veel geëischt, als men verlangt dat zij onmiddellijk de onfeilbaarheid der Schrift zullen leeren. Geeft ze nog wat tijd en ze komen er wel.

Nu behoef ik het den lezers van „De Reformatie“ niet duidelijk te maken dat een hoop als deze wel op teleurstelling uit moet loopen. Immers het openbaringsbegrip der Barthianen is activistisch. Dat is ook met Homrighausen het geval. Hij meent dat Gods Woord, dat zich altijd in menselijke gedaante moet vertoonen en in menselijke taal tot ons spreekt, daarom ook altoos onvolledig en verboden tot ons komt.

Uit zulk een relativistisch openbaringsbegrip zou zich nooit de leer der Schrift als het onfeilbaar Woord van God kunnen ontwikkelen.

Anderen meenen zich althans te mogen verheugen in het feit dat Homrighausen de soevereiniteit Gods sterk op den voorgrond plaatst. Ik geef op dat punt de woorden van Dr Henry Beets: „And he certainly calls attention to some fundamental truths as needed for America. The book, for instance, stresses the „sovereignty of God, and that is always something we love to see expressed. If truly held, it will go a long way to get us right with God. In some ways the book reminds us of the well-known volume by Prof. Edward Lewis,

to which
The publi
same, name
New-York,
that both c
reignly of
house of th
nation“.

Nu meen
gereformee
motief van
vereiniteits
G. C. Berk
de souvere
spreekt, wi
eigen „geg
righausen
Vorbelt
tegen dien
sovereiniteit
bezigt ma
gedachte is

Zal de
die het b
binnenlood
vlag zooma
van niet. II
In „Cre
Hepp als
„Ook de
worden do
dreigd. Bui
lezigen. A
onverdracht
gevoeld do
van Gerefo
Dr Piper,
Barthianis
stelling, wi
verklaren i
tot God en
in Amerika
ik voor A
Barthianist
meerde le
deerd, dat
staan. Onz
Christelijk
formeerde
Dutch Ref
kerk zullen
de God va
in de Schr
van Barth
door den I
loof ik, di
Amerika g

Tegenov
moeten wij
kerk reeds
digd. Seder
loochenaar
lijden van
eerd. Toen
plaats kreg
officieel d
heeft de P
De moder
gereformee
uitgedreve
en Calvini
verwachter
Barthianis
Feitelijk
tegen den
Eer het te
dox“ week
gepublicee
anisme bij
leer overe
men, zoo v
ten, heb ik
En waar
open arme
ontvangen
lang niet r
de bijbeler
de gerefor
een theolo
conservatie
wij men o
modernisti
waarden er
niet al te
het Barthi
al te hoog
dachte van
en Presby
Lewis en
eens op di
en gerefor
in arm na
zelf zijn b
tegen Edin

3) „Stemmen des Tijds“, 1930, pag. 82.

4) Idem, pag. 81.